

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol. 16, No. 1, 2021. Article ID: OJED-16-01-004
Article Info: Received 25 May, 2018; Revised 13 August, 2019; Accepted 10 February, 2021

OJED
An Online Journal
of Education
www.tci-thaijo.org/index.php/OJED

การพัฒนาแบบฝึกอบรบบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไร

The Development of a Cloud Based Training Model with Case-Based Learning To Enhance Media Literacy of Public Relation Officers in Non-Profit Organization

นภินธ์ แยมประยูรสวัสดิ์ *

Napin Yeamprayunsawasd

พรสุข ตันตระกูลโรจน์ **

Pornsook Tantrarungroj

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาแบบฝึกอบรบบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษาในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไร ตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินรูปแบบ รูปแบบการฝึกอบรบบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบและกิจกรรมการฝึกอบรบ โดยองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรบ 2) ผู้เข้าฝึกอบรบและผู้ดำเนินการฝึกอบรบ 3) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารบนคลาวด์ 4) กระบวนการฝึกอบรบด้วยกรณีศึกษา 5) การประเมินผล สำหรับการจัดกิจกรรมการฝึกอบรบ แบ่งเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ขั้นก่อนการฝึกอบรบ ได้แก่ 1.1) ปฐมนิเทศผู้เข้าฝึกอบรบ 1.2) การวัดการรู้เท่าทันสื่อก่อนฝึกอบรบ ระยะที่ 2 ขั้นการฝึกอบรบ ได้แก่ 2.1) ผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษา 2.2) ผู้เข้าฝึกอบรบศึกษากรณีศึกษา 2.3) ผู้เข้าฝึกอบรบอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ 2.4) ผู้สอนและผู้เข้าฝึกอบรบอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาเพื่อหาคำตอบร่วมกัน 2.5) ผู้สอนมอบหมายงานให้ผู้เข้าฝึกอบรบสร้างสรรค์ผลงาน ระยะที่ 3 ขั้นติดตามผลการฝึกอบรบ ได้แก่ 3.1) สรุปและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้าฝึกอบรบ 3.2) การวัดการรู้เท่าทันสื่อหลังฝึกอบรบ ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($M = 4.65$, $SD = 0.49$)

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อ, การฝึกอบรบบนคลาวด์, กรณีศึกษา

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* Graduate Student of Educational Technology and Communications Division, Department of Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: napin.y@redcross.or.th

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**Lecturer of Educational Technology and Communications Division, Department of Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: pornsookt@yahoo.com

ISSN 1905-4491

Abstract

The purpose of this research study was to design and develop a Cloud-based training model with case-based learning to enhance the media literacy of public relations officers in non-profit organizations. This was a preliminary research study conducted with experts using results to develop a model, and the sample consisted of seven experts and five advisors. The research instruments were expert interviews and model evaluation forms. The result of the study concluded that the model consisted of five elements, namely: 1) Training objectives; 2) Participants and trainers; 3) Information and communication technology on the Cloud; 4) Case-based learning process; and 5) Evaluation. The training activities can be divided into the three phases, as follows: Phase 1: Pre-training, including 1.1) Orientation of trainees, and 1.2) Measurement of media literacy before training. Phase 2: Training, including 2.1) Instructor presents a case study; 2.2) Trainees examine the case study; 2.3) Trainees discuss questions to seek answers; 2.4) Instructor and trainees discuss problems to find common answers; and 2.5) Instructor assigns trainees work. Phase 3: Training follow-up, including 3.1) Summarize and evaluate the trainees' learning outcomes; and 3.2) Measure media literacy after training. The result of the evaluation revealed the highest level ($M = 4.65$, $SD = 0.49$).

Keywords: media literacy, cloud based training, case-based learning

บทนำ

สื่อในปัจจุบันถือว่ามียุทธศิลป์และผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเป็นกระแสสะท้อนสภาพของสังคม เปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญต่อการสร้างค่านิยม เจตคติ และการรับรู้ของประชาชนในสังคม สื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารออกมาในลักษณะใด สภาพสังคมย่อมแสดงออกมานั้นเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2556) ในยุคที่สังคมเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารอันมากมายที่เผยแพร่ผ่านสื่อในหลากหลายรูปแบบ อีกทั้งเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด ทำให้ข้อมูลข่าวสารมากมายล้นแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว เกิดการรับรู้ข้อมูลจากทุกที่ได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจจะมีทั้งข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง ข้อมูลเชิงบวกและเชิงลบ ในบางครั้งสื่อส่วนมากมักนำเสนอข้อมูลที่ไม่ตรงกับความจริง มีการบิดเบือนของข้อมูล หรือข้อมูลที่นำเสนอคิดเห็นสอดแทรกเข้าไปด้วย ด้วยข้อมูลที่ไม่ถูกต้องนั้น อาจทำให้ผู้รับสารรับข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ผิดพลาด จนไปถึงเกิดความคิดที่ผิดได้ การรู้เท่าทันสื่อคือสิ่งที่ช่วยให้ประชาชนผู้บริโภคและรับรู้ข้อมูลมีภูมิคุ้มกันและปกป้องตนเองจากอิทธิพลทางลบของสื่อ อีกทั้งช่วยให้รู้จักเลือกรับและใช้สื่อได้อย่างชาญฉลาด สามารถพิจารณาได้ว่า สิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม สื่อใดสามารถใช้ประโยชน์จากเนื้อหาสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การรู้เท่าทันสื่อ เป็นแนวคิดที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ผู้รับสารสามารถตีความ เข้าใจ ประเมินสื่อในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงต้องเรียนรู้วิธีการในการเข้าถึง การประเมิน การวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์สื่อ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ซึ่งผู้รับสารต้องเลือกและประเมินเนื้อหาของสื่อก่อนนำไปใช้สร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ เพราะหากบุคคลใดในสังคมขาดการรู้เท่าทันสื่อ บุคคลนั้นย่อมตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสาร (บุพบา เมฆศรีทองคำ และ ดนุลดา จามจุรี, 2554; อุษา ปิกกินส์, 2555; เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2540) “การรู้เท่าทันสื่อ” จึงเป็นประเด็นสำคัญที่หลาย ๆ ประเทศต่างให้ความสนใจ โดยเริ่มต้นเมื่อครั้งแรกในศตวรรษที่ 17 จากการประชุมระดับโลกว่าด้วยการรู้เท่าทันสื่อของ UNESCO ณ กรุง Grünwald สหพันธ์

สาธารณรัฐเยอรมนี ส่งผลให้นานาประเทศต่างให้ความสนใจและตื่นตัวในการศึกษาและพัฒนาเพื่อสร้างความรู้เท่าทันสื่อ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส สกอตแลนด์ ออสเตรเลีย นอร์เวย์ แคนาดา ฟินแลนด์ และสวีเดน ได้มีการกำหนดเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อเป็นหลักสูตรการศึกษาของประเทศ (UNESCO, 2010) การรู้เท่าทันสื่อเน้นความสำคัญที่การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด (Bergsma, 2004) โดยการสอนทักษะดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสามารถตีความและประเมินสื่อและเนื้อหาที่ได้รับ เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้กลยุทธ์และเทคนิคของการสร้างสรรค์และควบคุมเนื้อหาสื่อ จะเข้าใจและรู้วิธีสื่อถึงจุดความสนใจได้อย่างไรและรู้ถึงผลกระทบของเนื้อหาของสื่อต่อพฤติกรรมมนุษย์

การพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนาที่สำคัญ ถือเป็นกุญแจที่จะนำองค์กรให้ไปสู่ความก้าวหน้าและความสำเร็จ เนื่องจากบุคลากรเป็นผู้ผลักดันให้ภารกิจต่าง ๆ ขององค์กรสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ การฝึกอบรมจึงถือเป็นเครื่องมือการพัฒนาที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาคนในด้านความรู้ ทักษะและความสามารถในการทำงาน และการฝึกอบรมยังถือเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะอย่างเพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะหรือความชำนาญ (ชูชัย สมितिไกร, 2554; วิจิตร อาวะกุล, 2540) ระบบการฝึกอบรมบุคลากรในองค์กรของประเทศไทยในปัจจุบัน เริ่มปรับรูปแบบการอบรมให้มีความทันสมัยกับยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การฝึกอบรมผ่านระบบอีเลิร์นนิง (e-learning) การฝึกอบรมผ่านเว็บไซต์ ทำให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมไม่จำเป็นต้องลงทะเบียนงานเพื่อเข้ามาฝึกอบรม การฝึกอบรมในรูปแบบนี้มีความเป็นอิสระในเรื่องของเวลา สถานที่ และลดเรื่องค่าใช้จ่ายขององค์กร

เทคโนโลยีคลาวด์ (cloud technology) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการฝึกอบรมผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งระบุว่าคลาวด์คอมพิวเตอร์เป็น 1 ใน เทคโนโลยี 12 ด้าน ที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และบุคคลในประเทศ การฝึกอบรมในปัจจุบันเทคโนโลยีคลาวด์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญด้วยการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ บนระบบมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ทักษะ ความสามารถได้ด้วยตนเอง มีอิสระในเรื่องเวลา สถานที่ และช่วยให้ความสะดวกสบายต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีคลาวด์เป็นฐาน (cloud based learning) (กุลชัย กุลตวนิช, 2557) ที่นำมาใช้ในการเรียนรู้มากที่สุด คือ ลักษณะ software as a service (SaaS) เป็นรูปแบบการให้บริการโปรแกรมประยุกต์บนโครงสร้างของคลาวด์ซึ่งใช้บริการจากเครื่องมือบนคลาวด์มาช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์จากปัญหาหรือสถานการณ์ที่เป็นกรณีตัวอย่าง เป็นการจำลองภาพและนำเสนอปัญหาที่แท้จริง เพื่อจัดหาสถานการณ์ให้กับผู้เรียนตามเป้าหมาย ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้ฝึกการวิเคราะห์แยกแยะปัญหาจากเรื่องที่น่ามาเป็นกรณีศึกษา โดยทำความเข้าใจในกรณีตัวอย่าง หาข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และสรุปอ้างอิงอย่างมีเหตุผลได้ การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น (ทิศนา แฉมมณี, 2551; Easton, 1992) การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เป็นกระบวนการสอนที่เหมาะสมในการนำมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์จากเรื่องราวในสถานการณ์ซึ่งมีปัญหาคความขัดแย้งอยู่ โดยผู้สอนนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในการหาแนวทางแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจพื้นฐานของปัญหาและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ สามารถตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด สถานการณ์นั้น ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีการปรับใช้เครื่องมือและองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ (นิธิดา วิวัฒนพาณิชย์, 2558)

ข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัญหาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน กลุ่มนักประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นทั้งผู้รับสื่อ ผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากสื่อ และผู้ผลิตสื่อควรได้รับการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้การผลิต การเผยแพร่ และการใช้สื่อมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อภาพลักษณ์ของบุคคล องค์กร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไร ให้มีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา สำหรับส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไร

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไร ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา (case-based learning) ได้แก่ ความหมายของการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา 2) การฝึกอบรมบนคลาวด์ (cloud-based training) ได้แก่ ความหมายของคลาวด์ คุณสมบัติของคลาวด์ รูปแบบของคลาวด์ การบริการของคลาวด์ และซอฟต์แวร์บนคลาวด์ 3) การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) ได้แก่ ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ กระบวนการรู้เท่าทันสื่อ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ

2. สร้างรูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไร (ฉบับร่าง)

3. นำ (ร่าง) รูปแบบการฝึกอบรมฯ ที่ได้ไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรม ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน รวมทั้งสิ้น จำนวน 7 ท่าน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการฝึกอบรม 2) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการศึกษา 3) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อสารมวลชน โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในการสื่อความหมาย ด้านความครอบคลุมเนื้อหา ด้านความเหมาะสมในการนำไปใช้ รวมถึงการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคเดลฟาย แล้วนำข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญไปพัฒนาเป็นองค์ประกอบ และขั้นตอนของรูปแบบการฝึกอบรมฯ

4. นำ (ร่าง) รูปแบบฯ ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบ จำนวน 5 ท่าน เพื่อรับรองความตรงตามเนื้อหาในด้านความเหมาะสมขององค์ประกอบและขั้นตอนรูปแบบการฝึกอบรมฯ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการฝึกอบรม 2) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการศึกษา 3) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อสารมวลชน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินรูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

สำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไรสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ประกอบของรูปแบบการฝึกอบรมตามรูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา 2) ขั้นตอนการดำเนินการจัดการฝึกอบรมตามรูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา และ 3) การนำรูปแบบไปใช้จริง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ปรับแก้เป็นรูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไร ฉบับสมบูรณ์ ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านองค์ประกอบ และขั้นตอนจัดกิจกรรมการฝึกอบรม สามารถสรุปประเด็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้านรูปแบบ มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) รูปแบบควรใช้สีหรือสัญลักษณ์ประกอบที่จะสื่อความหมายถึงคลาวด์ เช่น พื้นหลังสีฟ้าควรปรับเป็นรูปก้อนเมฆ 2) ควรใช้สัญลักษณ์เป็นหัวลูกศรระหว่างระยะที่ 1 2 และ 3 เพื่อให้ทิศทางของกระบวนการชัดเจนยิ่งขึ้น

ด้านองค์ประกอบ มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านผู้เข้าฝึกอบรมและผู้ดำเนินการฝึกอบรมให้เปลี่ยนจากคำว่า “ผู้ดำเนินการฝึกอบรม” เป็น “ผู้สอน” เพื่อความกระชับของข้อความ 2) องค์ประกอบด้านการประเมินผล ควรระบุว่า ประเมินผลด้วยเครื่องมือหรือวิธีการใดบ้าง

ด้านขั้นตอนจัดกิจกรรมการฝึกอบรม มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) ควรเพิ่มวัตถุประสงค์และแนวทางการปฏิบัติในส่วนการปฐมนิเทศผู้เรียน และบรรยายละเอียดกิจกรรมในส่วนของการวัดการรู้เท่าทันสื่อ 2) ระยะที่ 2 การดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมฯ ควรคำนึงถึงคำถามเกี่ยวกับกรณีศึกษา และในแต่ละขั้นควรให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้คิดวิเคราะห์ 3) ควรใส่ระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละระยะให้ชัดเจนว่า ดำเนินการกี่ครั้งหรือกี่สัปดาห์

รูปแบบการฝึกอบรมฯ ที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ และมีขั้นตอนในการฝึกอบรม 3 ระยะ (ภาพ 1) โดยองค์ประกอบของรูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไรทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

การกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมพึงมีหรือบรรลุตามที่กำหนด อาจจะมีวัตถุประสงค์ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติ รวมถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตในการจัดการฝึกอบรม เพื่อมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์การฝึกอบรมที่กำหนดไว้ การกำหนดวัตถุประสงค์จะต้องสอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาการฝึกอบรมและหลักการรู้เท่าทันสื่อ โดยวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมครั้งนี้ ดังนี้

- 1) สามารถเข้าถึงสื่อ สามารถรับรู้และเข้าใจในเนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ ได้
- 2) สามารถคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความเกี่ยวกับเนื้อหาารูปแบบของสื่อได้
- 3) สามารถประเมินคุณค่าของสื่อได้
- 4) สามารถพัฒนาทักษะการสร้างสื่อในแบบฉบับของตนเองขึ้นมาได้

องค์ประกอบที่ 2 ผู้เข้าฝึกอบรม และผู้ดำเนินการฝึกอบรม

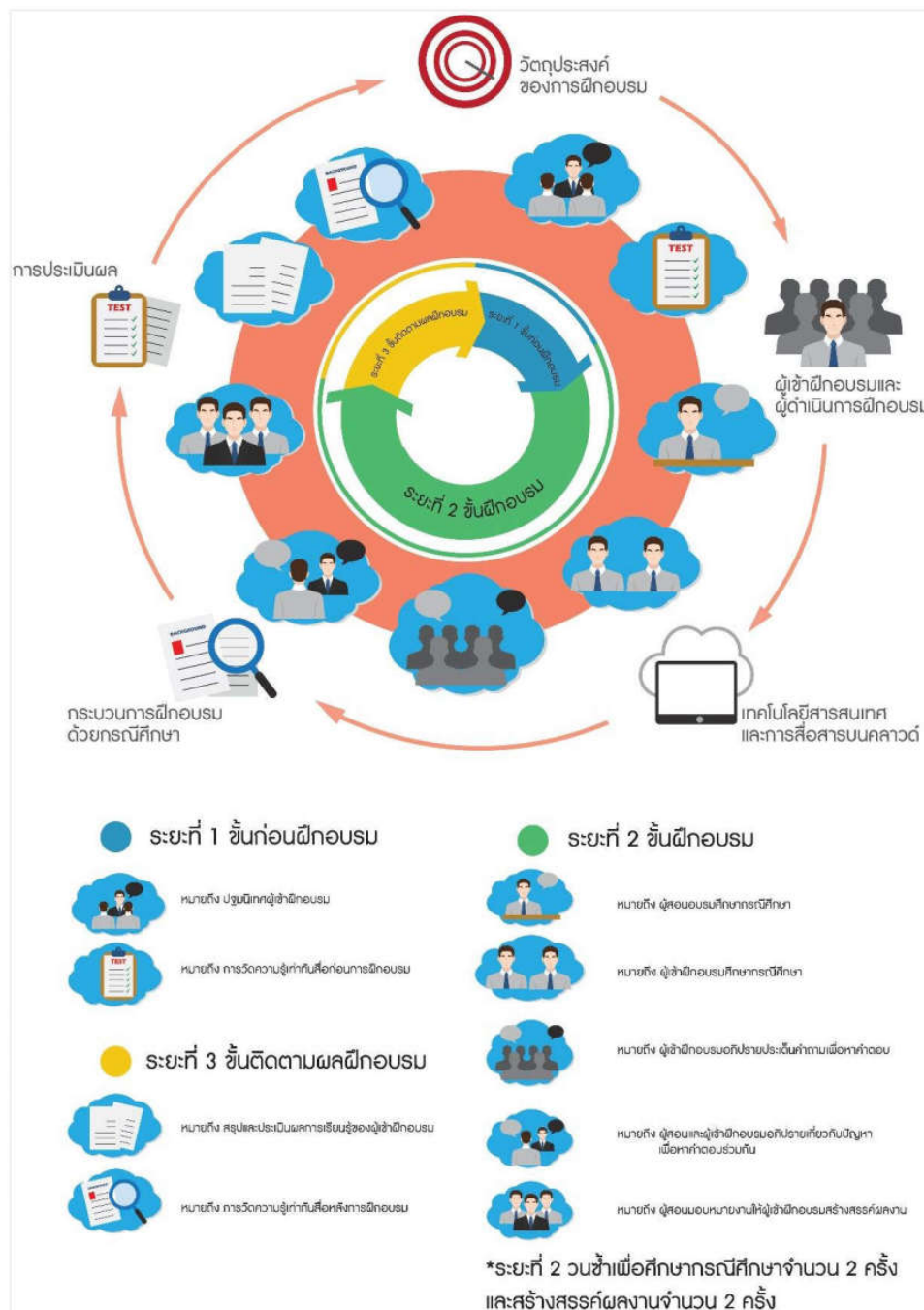
การดำเนินการจัดการฝึกอบรมตามกิจกรรมต่าง ๆ โดย ผู้ดำเนินการฝึกอบรมควบคุมกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมดำเนินตามขั้นตอนต่างๆ ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารบนคลาวด์

1) ผู้ดำเนินการฝึกอบรมทำหน้าที่เป็นผู้เตรียมความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม เป็นผู้ควบคุมกิจกรรมการฝึกอบรม มีหน้าที่ชี้แนะนำ กระตุ้นการฝึกอบรม และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้าฝึกอบรม

2) ผู้เข้าฝึกอบรมทำหน้าที่เรียนรู้กิจกรรมต่างๆ เช่น ลงมือปฏิบัติงาน นำเสนอ หรือเผยแพร่ผลงาน ที่ผู้ดำเนินการฝึกอบรมกำหนด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ภาพ 1

รูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไร

องค์ประกอบที่ 3 เทคโนโลยีและการสื่อสารบนคลาวด์

การฝึกอบรมบนคลาวด์เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการฝึกอบรม ซึ่งอยู่ในรูปแบบของคลาวด์ที่เป็นประเภทการให้บริการซอฟต์แวร์ (Software as a Service: SaaS) เป็นการให้บริการซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ โดยผ่านบริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งไม่จำเป็นต้องติดตั้งซอฟต์แวร์ โดยมีเครื่องมือการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

เทคโนโลยีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ Google Classroom และสื่อประสม

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการฝึกอบรมด้วยกรณีศึกษา

การจัดการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ สามารถสร้างหรือเพิ่มพูนความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ดำเนินการฝึกอบรมนำมาใช้ช่วยให้ผู้เข้าฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยมีกระบวนการฝึกอบรม ดังนี้

- 1) ผู้เข้าฝึกอบรมศึกษาเหตุการณ์ ข่าว หรือเรื่องที่ปรับเนื้อหาจากความเป็นจริง
- 2) ผู้สอนยกประเด็นปัญหาให้ผู้เข้าฝึกอบรมอภิปราย
- 3) ผู้เข้าฝึกอบรมตอบหรืออภิปรายประเด็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น
- 4) ผู้สอนให้ผลสะท้อนกลับ (Feedback) และผู้เข้าฝึกอบรมอภิปรายร่วมกับผู้สอน
- 5) ผู้เข้าฝึกอบรมนำคำตอบหรือเหตุผลที่มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์

ชิ้นงาน

องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล

การประเมินเป็นการแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา และตรวจสอบว่า ผู้เข้าฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดหลังจากการฝึกอบรม โดยประเมินผล ดังนี้

1) แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ พัฒนาโดยอ้างอิงมาจากแบบทดสอบวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อของ ปกรณ์ ประจัญบาน และ อนุชา กอนพวง (2558) วัดการรู้เท่าทันสื่อ 4 ด้าน คือ (1) การเข้าถึง (2) การวิเคราะห์ (3) การประเมิน และ (4) การสร้างสรรค์

2) แบบประเมินผลงาน เป็นแบบรูบริกส์ 4 ระดับคะแนน

การจัดการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในองค์กรไม่แสวงหากำไร ดำเนินกิจกรรมแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 **ขั้นก่อนการฝึกอบรม** มี 2 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ปฐมนิเทศผู้เข้ารับการฝึกอบรม
 - 1.1) การชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้าฝึกอบรมทราบถึงเป้าหมายจากการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ
 - 1.2) การแจ้งข้อกำหนดในการฝึกอบรมให้กับผู้เข้าฝึกอบรม เพื่อให้ผู้ฝึกอบรมทราบขั้นตอนการฝึกอบรม
 - 1.3) การแนะนำการใช้เครื่องมือการฝึกอบรมบนคลาวด์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคุ้นเคยและรู้จักการทำงานต่าง ๆ ของเครื่องมือ

2) การวัดการรู้เท่าทันสื่อก่อนฝึกอบรม

ผู้ดำเนินการฝึกอบรมนำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทดสอบ ซึ่งแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรมเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน โดยใช้แบบทดสอบวัดการรู้เท่าทันสื่อที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

ระยะที่ 2 ขั้นตอนการฝึกอบรม มี 5 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ผู้สอนและผู้เรียนนำเสนอกรณีศึกษา ผู้ดำเนินการฝึกอบรมนำเสนอกรณีตัวอย่าง โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษากรณีตัวอย่างจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น วิดีทัศน์ บทความ และข่าว

2) ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง ผู้เข้าฝึกอบรมศึกษาและทำความเข้าใจกรณีตัวอย่างจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น วิดีทัศน์ บทความ และข่าว

3) ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ ผู้เข้าฝึกอบรมอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ โดยพิจารณากรณีศึกษา และปัญหาจากกรณีศึกษา สืบค้นข้อมูลเพื่อใช้ในการพิจารณา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าฝึกอบรมแสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด

4) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ ผู้เข้าฝึกอบรมอภิปรายคำตอบ และระบุปัญหาที่เกิดจากกรณีศึกษา รวมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหา ผู้ดำเนินการฝึกอบรมให้คำปรึกษาและคำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผน แหล่งความรู้

5) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียนและสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ ผู้ดำเนินการฝึกอบรมและผู้เข้าฝึกอบรมอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ไขของผู้เข้าฝึกอบรม และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ มีการใช้คำถามเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้เข้าฝึกอบรมและตรวจสอบความคิดเห็นของผู้เข้าฝึกอบรม พร้อมทั้งให้คำแนะนำแก่ผู้เข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ตอบประเด็นคำถาม ดูแลการทำงาน ให้คำแนะนำ และติดตามการทำงานของผู้เข้าฝึกอบรมในการทำงาน ผู้ดำเนินการฝึกอบรมทำแบบสังเกตพฤติกรรม โดยสังเกตพฤติกรรมจากการเข้าฝึกอบรมและทำงานในระบบคลาวด์

ระยะที่ 3 ขั้นตอนติดตามผลการฝึกอบรม มี 2 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้ดำเนินการฝึกอบรมประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้าฝึกอบรม ผู้ดำเนินการฝึกอบรมประเมินผลความถูกต้องเหมาะสมของคำตอบและผลงานของผู้เข้าฝึกอบรม ผู้ดำเนินการฝึกอบรมพฤติกรรมกรรมการฝึกอบรมบนคลาวด์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคนจากการปฏิบัติงาน

2) การวัดการรู้เท่าทันสื่อหลังฝึกอบรม ผู้ดำเนินการฝึกอบรมนำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทดสอบ ซึ่งแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรมเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน โดยใช้แบบทดสอบวัดการรู้เท่าทันสื่อที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

ผู้วิจัยนำรูปแบบการฝึกอบรมไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรับรองรูปแบบ ผลการประเมินแสดงว่ารูปแบบการฝึกอบรมมีความเหมาะสมขององค์ประกอบและขั้นตอนในระดับมากที่สุด ($M = 4.65$, $SD = 0.49$) และเมื่อพิจารณารายการประเมินทุกหัวข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน แสดงว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1

ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็นการประเมิน	M	SD	แปลผล
องค์ประกอบของการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา			
1. วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม	4.60	0.49	มากที่สุด
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้ดำเนินการฝึกอบรม	4.60	0.80	มากที่สุด
3. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารบนคลาวด์	4.80	0.40	มากที่สุด
4. กระบวนการฝึกอบรมด้วยกรณีศึกษา	4.80	0.40	มากที่สุด
5. การประเมินผล	4.40	0.80	มาก
ขั้นตอนการจัดการฝึกอบรมตามรูปแบบการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษา			
ระยะที่ 1 ขั้นก่อนการฝึกอบรม			
1.1 ปฐมนิเทศผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.60	0.80	มากที่สุด
1.2 การวัดความรู้เท่าทันสื่อก่อนการฝึกอบรม	4.80	0.40	มากที่สุด
ระยะที่ 2 ขั้นการฝึกอบรม			
2.1 ผู้ดำเนินการฝึกอบรมนำเสนอกรณีศึกษา	4.60	0.49	มากที่สุด
2.2 ผู้เข้าฝึกอบรมศึกษากรณีตัวอย่าง	4.40	0.49	มาก
2.3 ผู้เข้าฝึกอบรมอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ	4.80	0.40	มากที่สุด
2.4 ผู้ดำเนินการฝึกอบรมและผู้เข้าฝึกอบรมอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาเพื่อหาคำตอบร่วมกัน	4.60	0.49	มากที่สุด
2.5 ผู้ดำเนินการฝึกอบรมมอบหมายงานให้ผู้เข้าฝึกอบรมสร้างสรรค์ผลงาน	4.60	0.49	มากที่สุด
ระยะที่ 3 ระยะสรุปผล			
3.1 สรุปและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้าฝึกอบรม	4.80	0.40	มากที่สุด
3.2 การวัดความรู้เท่าทันสื่อหลังการฝึกอบรม	5.00	0.00	มากที่สุด
การนำรูปแบบไปใช้จริง			
1. รูปแบบการฝึกอบรมฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมได้จริง	4.60	0.49	มากที่สุด
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมตามรูปแบบการฝึกอบรมฯ	4.60	0.49	มากที่สุด
3. รูปแบบการฝึกอบรมฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อได้จริง	4.40	0.49	มาก
เฉลี่ยรวม	4.65	0.49	มากที่สุด

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายเกี่ยวกับรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นก่อนการฝึกอบรม

การปฐมนิเทศสร้างให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมเห็นภาพรวมของการอบรม โดยเป็นการชี้แจงให้ผู้เข้าฝึกอบรมเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการฝึกอบรมฯ และแนะนำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกอบรม

ดังที่ เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว (2544) ได้กล่าวไว้ว่า การปฐมนิเทศผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นการกำหนดและแนะนำรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม รวมทั้งมีการปรึกษาถึงปัญหาและข้อสงสัยต่าง ๆ ในการฝึกอบรม นอกจากนี้ การวัดการรู้เท่าทันสื่อมีความครอบคลุมเนื้อหาที่ประเมิน เนื่องจากสอดคล้องกับ อุษา บิ๊กกินส์ (2555) และ UNESCO (2010) ซึ่งกำหนดขอบข่ายการวัดการรู้เท่าทันสื่อ 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์

ระยะที่ 2 ขั้นการฝึกอบรม

การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น วิดีทัศน์ บทความ และข่าว สร้างให้เกิดความสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิธิดา วิวัฒน์พาณิชย์ (2558) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ตามแนวการสร้างความรู้ด้วยตนเองและการสอนแบบกรณีศึกษา และทำให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาสาระ และประเด็นสำคัญได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ มารศรี จันทรดี (2557) ที่ให้ผู้เรียนอ่านกรณีศึกษาจากสถานการณ์จำลองเพื่อสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาทั้งหมดที่ได้เรียนรู้

การฝึกอบรมใช้กลยุทธ์การสอนที่หลากหลายซึ่งการอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบทำให้ผู้เรียนเห็นความเป็นเหตุเป็นผลและลำดับขั้นของการแก้ปัญหาในกรณีศึกษา สอดคล้องกับ Brooks and Brooks (1993) ที่กล่าวว่า การตอบประเด็นคำถามแล้วนำคำตอบและเหตุผลมาใช้ในการอภิปรายเพื่อระบุปัญหากรณีศึกษา ทำให้เกิดความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ วรุตม์ อินทฤทธิ์ (2558) ที่อธิบายถึงการอภิปรายปัญหาว่า เป็นการให้ความสำคัญต่อกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาหรือคำตอบของปัญหาที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม และผู้สอนสามารถมอบหมายงานให้ผู้เรียนไปค้นหาเพิ่มเติมในครั้งต่อไป

ระยะที่ 3 ระยะสรุปผล

การประเมินผลจากการฝึกอบรมทำให้ทราบว่า ผู้เข้าฝึกอบรมมีทักษะความสามารถจากการฝึกอบรมมากขึ้นเพียงใด เกิดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมจากเดิมไปอย่างไรบ้าง โดยมีการประเมินในทุกระยะ ตั้งแต่การฝึกอบรมและการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งใช้แบบประเมินชุดเดียวกันและวัด 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ กวิสรา ทองดี (2558) และ ปิณฑา รอดประพันธ์ (2559) ซึ่งใช้แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรมเป็นแบบวัดชุดเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

องค์กรหรือผู้สอนที่นำรูปแบบการฝึกอบรมด้วยการฝึกอบรมบนคลาวด์ด้วยกรณีศึกษาฯ ไปใช้สามารถดำเนินการตาม 5 องค์ประกอบ และ 3 ขั้นตอน โดยปรับกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละขั้นให้สอดคล้องกับบริบทและเนื้อหา เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้ใช้และความพร้อมขององค์กร

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาด้วยกรณีศึกษารูปแบบอื่น ๆ หรือนำกระบวนการ เทคนิคการฝึกอบรม และกิจกรรมการฝึกอบรมรูปแบบอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อมาใช้ นอกจากนี้ อาจศึกษาผลการนำรูปแบบฯ ไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีภารกิจงานที่แตกต่างกันออกไป โดยจำกัดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับผู้เข้าฝึกอบรม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กวิสรา ทองดี. (2558). การพัฒนาระดับการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานความจริงเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อโฆษณาสำหรับเด็กและเยาวชน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- กุลชัย กุลตวนิช. (2557). ระบบการเรียนรู้บนห้องเรียนเสมือนแบบคลาวด์ตามแนวทางการเรียนรู้คอนเน็คติวิสม์เพื่อส่งเสริมการรู้สารสนเทศและการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการรู้สารสนเทศสำหรับนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชัย สมิตีไกร. (2554). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร *Personel training in organizations* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิดา วิวัฒน์พาณิชย์. (2558). การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*, 9(3), 209-219.
- บุบผา เมฆศรีทองคำ และ ดนุลดา จามจุรี. (2554). การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ: วิธีทางในการสร้างพลังการรู้เท่าทันสื่อ. *วารสารนักบริหาร*, 31(2), 63-69.
- ปกรณ ประจัญบาน และ อนุชา กอนพวง. (2558). การวิจัยและพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 18(1), 144-154.
- ปัทมिता รอดประพันธ์. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 18(4), 156-170.
- เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว. (2544). *การบริหารการฝึกอบรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2.
- มารศรี จันทร์ดี. (2557). ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของ นักศึกษาพยาบาล รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 7(4), 134-155.
- วรุตม์ อินทฤทธิ์. (2558). ผลของการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยใช้วิธีกรณีศึกษาที่มีต่อมโนทัศน์ประชาธิปไตยและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร อาวะกุล. (2540). *การฝึกอบรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2556). *รู้เท่าทันสื่อ*. <http://bcp.nbtc.go.th/knowledge/detail/306>
- อุษา บิ๊กกินส์. (2555). การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ Media and Information Literacy. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 26(80), 147-162.
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2540). การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Bergsma, L. (2004). Empowerment Education The Link between Media Literacy and Health Promotion. *American Behavioral Scientist*, 48(2), 152-164.
- Brooks, J. G., & Brooks, M. G. (1993). *In search of understanding: The case for constructivist classrooms*. Association of Supervision and Curriculum Development.
- Easton, G. (1992). *Learning from case studies* (2nd ed.). Prentice Hall Direct.
- UNESCO. (2010). *Media literacy and new humanism*. UNESCO Institute for Information Technologies in Education.